

ועדת החקירה האזרחית לאסון ה-7.10

ישיבה מיום 29 בספטמבר 2024

נוכחים:

חברי הוועדה:

השופטת בדימוס ורדה אלשיך, יו"ר הוועדה

רנ"צ בדימוס שלמה אהרונישקי, מפכ"ל

המשטרה לשעבר

אלוף במיל' איל בן ראובן

תא"ל במיל' יהודית גריסרו

עדים:

אלוף במיל' נמרוד שפר, ראש אג"ת לשעבר

אלוף בדימוס עמוס מלכא, ראש אמ"ן לשעבר

פרוטוקול

נכנס העד אלוף במיל' נמרוד שפר, ראש אגף תכנון לשעבר.

ורדה אלשיך: שלום לך, ובוקר טוב. אנחנו מאוד מודים לך שבאת. אנחנו נוקטים בשיטה של

מכל מלמדיי השכלתי. נשמח לשמוע במה תוכל להשכיל אותנו ולספר, כמי שהיה

שם, לא עכשיו, אבל מכיר את הפרוצדורה.

איל בן ראובן: אני אוסיף רק מילה. מה שמאוד מעניין אותנו זה לנסות להסתכל אחורה,

מההכרה המאוד עמוקה שלך את חיל האוויר, ולנסות להבין את השורה

התחתונה, בסוף - מה היה ומה יהיה צריך לעשות כדי שלא יקרה עוד מה שקרה

ב-7.10. זאת אומרת, הציפייה הייתה למשהו אחר, והתוצאה הייתה תוצאה רעה.

לנסות להבין מהפן של חיל האוויר איפה הדברים להערכתך השתבשו, או לא יכלו

להיות אחרת. אני שואל למשל האם המרחק מהגדר ליישוב הוא 4 דקות או דקה

וחצי, אז אין ציפייה שבדקה וחצי הזאת יגיע מי שיגיע. בקיצור, תנסה לסדר לנו

את העניין של חיל האוויר בהיבט בניין הכוח וכו'.

שלמה אהרונישקי: ואני רוצה עוד מילה. אותי מעניין מה ששאל אמר כמובן, אבל מעניין אותי מאוד איך אתה רואה את הצבא. היית ראש אג"ת בצה"ל. עד כמה בתקופה שלך, אולי קצת אחרת אפילו, הצבא היה ערוך ל-7.10? לא מדבר ברמת המודיעין, אם כן היה או לא היה, אלא תהליכים שהוא עבר, השינויים המבניים, הקיצוצים, כל הדברים האלה. עד כמה בראייה לאחור זה חלק מהמורכבות של מה שאנחנו מתמודדים היום.

העד: טוב. בוקר טוב. כן, מורכב. שאלתי את עצמי למה הזמנתם אותי לוועדה הזאת. כשדיברתי עם אנה, אמרתי שלא היה לי חלק פורמלי באירועי 7.10 וכבר די הרבה זמן אני משוחרר, אבל באתי כי חשבתי שאחד, שתפקידה של הוועדה מאוד חשוב, אז אם אני יכול לתרום לה משהו אני מקווה לתרום לשינוי המציאות, ולכן באתי. כמה מקרים על הרקע הרלוונטי. השתחררתי מצה"ל ב-2016. סיימתי את תפקיד ראש אג"ת בקיץ 2015. לפני זה את התפקיד האחרון שלי בחיל האוויר, ראש מטה חיל האוויר, סיימתי בתחילת שנת 2012. אני לא זוכר בדיוק באיזה חודש, אבל לא חשוב. עד קיץ 2015 הייתי בתפקיד ראש אג"ת. שורה ארוכה של תפקידים מילאתי בחיל האוויר, ואני אגיע לעוד תפקיד שאני חושב שאולי רלוונטי וחשוב, שהוא ראש חטיבת התכנון באג"ת בשנים 2005-2007. אלה היו השנים של הפקת הלקחים ממלחמת לבנון הקודמת, וכבר אז צה"ל שאל את עצמו שאלות נוקבות אחרי המלחמה הזאת, מה אפשר לעשות אחרת וגם ועדות שקמו בעקבות המלחמה. היו שורה ארוכה של ועדות. אז כשנכנס אשכנזי לתפקידו אחרי המלחמה בתפקיד הרמטכ"ל השתנה מרכז הכובד לטובת אימונים וכשירות והכשרת הצבא למשימותיו. זאת הייתה אני חושב נקודת מפתח אחת שכדאי לדבר עליה, עם עבודה מאוד גדולה שעסקה בימ"חים של היבשה. אני

חושב שזה רלוונטי, כי פה כבר נשאלו שאלות על מיומנות הצבא וכשירותו, אחרי התמרון שקוראים לו היום לא מוצלח ב-2006 במלחמה, ומה למד צה"ל מהדבר הזה. שם התחיל לפחות המסע שלי במה שקשור לכשירות צבא היבשה וכוחות היבשה, והושקעו הרבה מאוד משאבים בתקופה הזאת לשדרוג הימ"חים, הציד שלהם, ושיפור היכולת של צה"ל למעבר מהיר מרגיעה ללחימה. זה היה הפרק הזה. הדבר הבא שאותו אני רוצה לציין, שני דברים, ששניהם קשורים לתכניות רב-שנתיות, ובניין הכוח מול אימון הכוח. גם אימון הכוחות זה חלק מבניין הכוח, לא רק רכש אמל"ח, ציוד ופיתוח, אלא גם כמה הכוחות מיומנים לביצוע משימותיהם. אני מזכיר את התקופה אני חושב 2014 או קצת לפני שבה הכריז הרמטכ"ל דאז על עצירת האימונים בגלל העדר משאבים. אני חושב שזה היה ב-2014. ויכוח גדול מאוד בתוך הצבא, מול מערך משרד האוצר וגורמי התקציבים. אני מציין את זה כי רציתי להגיע לתר"ש גדעון שעלתה על השולחן ב-2015 אחרי מינוי רא"ל איזנקוט לתפקיד הרמטכ"ל, ויותר כשהוא נכנס לתפקידו בפועל בתחילת 2016, הוא הנחה את הצבא להתחיל להיערך לתכניות רב-שנתיות שבהן שם דגש חזק מאוד על כשירות הצבא - אימונים, יכולת מבצעית שנשענת על כשירות הצבא. כאשר לפני זה, בתכניות שהיו לפני כן, שכסגן רמטכ"ל הכיר אותן, אג"ת שמה על השולחן מונח שנקרא אנורקסיה של הצבא. השתמשנו במונח הזה כי ניתחנו תהליך שדומה להרעבה עצמית של הצבא, במובן הזה שיש לצבא את הסד"כ שלו והוא לא מצליח להאכיל אותו באופן קבוע בתנאים בסיסיים של אימונים, ומתקשה מאוד לשמר את רמת האימון באופן קבוע ולאורך שנים. למעט, כמעט אך ורק, בחיל האוויר. שגם הוא ספג לאורך השנים עליות וירידות, אבל הכוח האווירי היה יחסית מיומן. זה נבע מאוד מהעובדה

שטייסיים צריכים לטוס כל הזמן, אחרת הם מעלים מאוד את רמת הסיכון. את המודל הזה ניסינו להעתיק גם לכוחות היבשה. זה היה חלק מרכזי בתכנית הרב-שנתית גדעון, שאני חושב שהגיעה לידי ביטוי, לא הייתי בתפקיד בתחילתה, אבל כן לאחר מכן, שהכוחות יהיו מיומנים למשימותיהם. בתקופה הזאת היה קיצוץ בכוח האדם בקבע בצה"ל. אני לא בטוח שאני זוכר את המספרים, אבל התכנית הייתה לרדת מ-45 אלף לאזור 39 אלף אנשי קבע, שפחות או יותר חצי מהם בקבע ראשוני וחצי בקבע מובהק, שזה כבר קריירה צבאית. זה היה ירידה של בערך 5,000 אנשי קבע בממוצע שנתי, משהו כזה. זאת הייתה הנחיה מאוד ברורה של הרמטכ"ל, שהיה לא פשוט לממש אותה. הרקע מאחורי זה היה מה שאמרתי קודם - אם הצבא יהיה יותר קטן, יוכל "להאכיל" במרכאות את אנשיו כמו שצריך. לא בפן הבסיסי של אוכל, אלא בכל מה שקשור בתמיכה בפעילות המבצעית. החל מתנאים בסיסיים וכלה בשגרת אימונים לכל רוחב הצבא. זה היה הפן הזה. מאוד פופולרי עכשיו לדבר על גודל הצבא, ופה אני רוצה להגיד את דעתי שלא נסמכת על ניתוח מספרי שעשיתי, אני לא רואה קשר ישיר, ואולי אפילו לא עקיף, בין גודל הצבא לבין האירועים שהתחוללו ב-7.10. אני חושב שגם אם הצבא היה גדול עשרת מונים, זה לא היה משנה את אירועי ה-7.10. אפשר לצבוע את זה באיזה דרכים שרוצים, אבל אני לא חושב שהיה חסר סד"כ שימנע את התחוללות האירוע הזה, אם היו ניגשים ל-7.10 בגישה הנכונה. כלומר, עם תפיסות עולם אחרות ועם מוכנות מבצעית אחרת. היו מספיק כוחות בצה"ל כדי לשמור על הגדר, ואני אומר את זה גם באוויר וגם בקרקע. היו מספיק כוחות אוויריים, שאם צה"ל היה מחליט להגביר את הכוננות היו יכולים להתייצב על הגדר, והיו מספיק כוחות קרקעיים ב-6.10 כדי להגביר כוננות במידה מספקת.

לכן אני חושב שאין קשר בין גודל הצבא לבין אירועי 7.10. אבל אני כן חושב שבעקבות הכישלון הקשה ב-7.10 יכול להיות שצה"ל צריך צבא יותר גדול. היום שינוי המצב האסטרטגי שם תמונת מצב שונה לגמרי, האם היום כתוצאה מאירועי 7.10 צה"ל צריך להיות יותר גדול, ואני חושב שיש בסיס אמיתי לחשוב שהתשובה היא כן. לא עשיתי דוח רציני על זה, אבל אני חושב שיש בסיס אמיתי לבדוק את השאלה הזאת האם היום צריך צבא יותר גדול. זה אופיים של כישלונות גדולים, הם משנים את תמונת העולם. איפה היה חיל האוויר ב-7.10? זו שאלה שקשה לענות עליה על רגל אחת, ובעיקר לא כי לא הייתי במעגל מקבלי ההחלטות, לא לפני ולא אחרי, ולא בתחקירים הפורמליים של חיל האוויר. לכן כל מה שאגיד נסמך על דעתי כמי שרואה את ההתרחשויות, אבל לא כמישהו שהיה בחדרי קבלת ההחלטות ויודע להגיד כמה מטוסים היו. אני יודע מה שיודעים האזרחים מהנתונים הגלויים. בתקופת השירות שלי בחיל האוויר, גם כטייס סדיר, גם כמפקד וגם כמי שאחראי על בניין הכוח ועל הפעלתו, אני לא זוכר שהתאמנו למתאר כזה של ה-7.10. קרי, עשרות פרצות בגדר, אלפי אנשים פורצים ברגל, ברכב, בטרקטורים בגיפים ובאופנועים, ומסתערים על יישובי הנגב המערבי. זה לא אומר שלא היה, זה אומר שאני לא זוכר. אני באמת לא זוכר, פיקדתי גם על טייסות כשהייתי מפקד רמון, טייסות מסק"ר. אני לא זוכר שבאיזשהו זמן תרגלנו הגנה מסיבית על הגדר ברצועת עזה. אני אומר את זה כי אני די משוכנע שאם היינו חושבים, אם זה היה חלק מאיום הייחוס של חיל האוויר, אז חיל האוויר היה יודע להיערך בצורה טובה. כי זה לא איום כל כך דרמטי, 60 ק"מ גדר. חיל האוויר יודע, בעיקר עם מערך הכלים הלא מאוישים שלו ועם מערך מסוקי הקרב, לתת לזה מענה. לא הרמטי, אבל בוודאי אפקטיבי. אני אומר בזהירות שאם חיל האוויר

היה בוחר לבנות מענה לאירוע כזה, היה יודע גם להפעיל את מערך מסוקי הקרב בצורה יותר אפקטיבית למול איומים כאלה. זאת שאלה מצוינת למה, אבל זאת העובדה. תחושת הכישלון שלי, כמי שהיה הרבה מאוד שנים חלק מהארגון הזה, היא שבסופו של יום, לתפיסת העולם שלנו, גם של צה"ל וגם של מדינת ישראל, חיל האוויר הוא החומה האחרונה. התרשלו כל קירות המגן, בסוף סומכים על חיל האוויר שיהיה שם בזמן ובמקום ויציל את המדינה.

ראשונה ואחרונה.

איל בן ראובן:

כן. עם כל הצער והקושי לומר את זה, חיל האוויר לא עשה את זה. יש לזה כל מיני סיבות. שאלו אותי בעבר אם חיל האוויר נכשל. במבחן התוצאה התשובה היא בוודאי שכן, כי נרצחו מאות אנשים, נכבשו יישובים לפרקי זמן ארוכים, נפרצה הגדר. זה שכוחות היבשה לא מנעו את זה זה נכון, אבל גם חיל האוויר לא מנע את זה. הוא עשה הכי טוב שהוא היה יכול אז. מהיכרותי עם הנתונים, לא תחקיר שוב, ברגע שהגיעו צוותי האוויר למקום הם עשו הכי טוב שאפשר להעלות על הדעת, גם טייסי המסק"ר וגם טייסי סער עם פינוי פיצויים והטסת כוחות. לגבי מסק"רים, מעולם לא התאמנו על מתאר כזה, ולפי התפיסה שלנו המערך הזה לא כל כך רלוונטי לפלישת כוחות קרקע כי הוא לא יודע לעשות את זה. היום כשאני שואל את עצמי אני חושב שאפשר היה לעשות עוד דברים כמו שלא עשינו, כמו צליפה על כוחות שזורמים ממערב למזרח, כמו אולי עוד דברים שלא עלו בוודאי על דעתם של אנשים. לדעתי כי זה אף פעם לא היה במתאר שעסקנו בו. לא בתרגילים פשוטים ולא בתרגילים מורכבים ולא בתרגילים צה"ליים. ולכן אני חושב שזאת בוודאי אחת הסיבות לזה שזה לא קרה.

העד:

איל בן ראובן:

יכול להיות שיש פה איזה עניין שחיל האוויר הוא, ואני אומר את זה לזכותו, מאוד מסודר, אני קורא לזה כמעט מתוכנת למה שהוא התאמן אליו. היבשה בעניין הזה למשל, זה שבנות עלו על טנקים ורצו לקו בגלל כישלון של מי שהיה בקו, אבל התוצאה הייתה שטנקים שלא תוכננו להגיע לשם כן הגיעו לשם ונלחמו, ועשו אפילו דברים בחסד בעניין הזה.

העד:

זו שאלה שאני באמת שואל את עצמי. חיל האוויר מקדש את מושג השליטה המרכזית. כוחות חיל האוויר נשלטים הרבה מאוד שנים במוצב פיקוד חיל האוויר ברמה שמי ששולט בכוח, ראש מוצב השליטה, יכול לדעת איפה נמצא כל אחד מגורמי כוח האווירי בכל נקודת זמן, תמיד. ויודע לתת לו הנחיות לביצוע, לא רק מידע, אלא גם להפעיל אותו. השליטה המרכזית משרתת מאוד למשל מערכת כזאת כמו מול לבנון, אתה יכול להפעיל את הכוח האווירי בצורה סופר יעילה. יכול להיות שהיא קצת, אולי יותר מקצת, הפריעה לנו ב-7.10. כי אני שואל את עצמי, יש בחיל האוויר בכל זמן נתון מסק"ר בכוננות קצרה להגנת המדינה, זו משימתם. אני שואל את עצמי האם מפקדי הטייסות או מישהו חשב אוקיי בואו נמריא כי יש פה איזה חירום שלא נתנו עליו את הדעת, נטוס לשם ונראה מה אפשר לעשות. כי אני חושב שבחלק מהזמן התמונה שהייתה בבסיסים ובשדה ואצל אנשים, תמונת העולם, הייתה יותר טובה מאשר במוצב השליטה בגלל שהוא כל כך ממודר מתקשורת אזרחית - טלפונים, טלוויזיה וכו'. על פי עדויות ששמעתי, חיל האוויר לא ידע שיש פסטיבל נובה עד אחר הצהריים באותו יום, כשכל הארץ כבר ידעה ב-7:00.

שלמה אהרונישקי: זה מתאים לתחקיר של עמרי מניב, לפיו בבור של חיל האוויר בקריה אין אפילו

טלוויזיה.

העד: אני שואל את עצמי באמת מתהייה אמיתית האם אותם אנשים שבאו בשבת בבוקר לטייסות, כולם שמעו מה קורה בחדשות, האם הם אמרו קורה פה משהו חריג, בואו נמריא שני מטוסי F15 מתל נוף. אנחנו לא רגילים לחשוב ככה בחיל האוויר. הרבה מאוד שנים אנחנו לא רגילים להפעיל את הכוח באופן עצמאי. וזאת שאלה. אני לא יודע מה הייתה האפקטיביות של שני מטוסי F15 שטסים בגובה נמוך וצולפים, אבל אני חושב שזה אחד מהדברים הכי מפחידים בעולם, וזה היה יכול להיות מאוד אפקטיבי. וגם תותח שיודע באמת לעשות המון נזק במה שהוא יורה עליו בקרקע, אם זה טרקטורים וכלי רכב. זו שאלה קשה, כי לא הייתה תמונה לאף אחד. טייסים מחונכים כך שמישהו אומר להם מה קורה. ברמה שהמטרות ניתנות על ידי נ"צ בדרך כלל מאוד מדויקים.

ורדה אלשיך: אתה יודע האם מטוסי F15 הוזנקו או לא הוזנקו לאסדות הגז ולא לעוטף עזה?

העד: אני לא יודע. אני חושב שהיה היגיון בלהזניק מטוסים להגנה כשאתה לא יודע מה קורה. אתה שומר על נכסים אסטרטגיים.

ורדה אלשיך: באותה מידה אתה אומר אם הם היו יוזמים וטסים לבד, מה הם היו יכולים לעשות בלי שום דבר?

העד: זו בדיוק השאלה שאני שואל. נניח שטייס F15 היה אומר קורה פה משהו שלא חוויתי אף פעם, אף אחד לא יודע לתת לי פקודות, אבל אני רואה בגובה 100 מטר מעל הגדר, אפשר לראות לא רע שהגדר פרוצה ושבורה, שמאות אנשים חוצים את הגדר מעזה לכיוון היישובים. אני רואה ואני עכשיו עושה מה שאני יכול כדי למנוע את זה. זה מאוד קשה מנטלית. אני אומר את זה כי אני יושב פה בחדר. זה סופר קשה, במיוחד אם אף פעם לא עשית את זה, כי אתה רגיל לקבל פקודות בקשר שאומר לך כן תתקוף לא תתקוף, כן תטוס נמוך לא תטוס נמוך.

איל בן ראובן: אני חושב שזו שאלה מאוד מעניינת. היו פה מ"פ במילואים שפעלו ביום הזה בלי

שום פקודה מאף אחד. אני אגיד לך יותר מזה, גם היו לאור זאת דו"צים והיו פגיעות בחיילינו, אבל הם פעלו. הם לקחו החלטות ואמרו אנחנו פועלים.

העד: אני מסכים, גם אזרחים פעלו בלי לשאול היטב. אנחנו יודעים היטב. ועוד רבים

אחרים. היו רבים שאת שמותיהם אני לא יודע, אבל היו כאלה. הרוגים בדו"צים היו גם כשהכול מסודר, תמיד יהיו. זה לא קשור. אני שואל את עצמי מה הייתי עושה, אם הייתי אומר לטייסים שלי לטוס. אני חושב שזו נקודה ששווה לברר.

ורדה אלשיך: אתה יודע מה היו הנהלים בעניין נוהל חניבעל?

שלמה אהרונישקי: חיל האוויר בכלל מעורב בנוהל חניבעל?

העד: למיטב ידיעתי לא. חיל האוויר בדרך כלל, נעשה כרגע מתאר דומה כזה, יש ג'יפ

שיש חשד שיש בו חטופים או משהו כזה. אני לא חושב שאף טייס בחיל האוויר יתקוף את הג'יפ הזה בלי שמישהו יגיד לו. בדרך כלל גם הצוות לא מעורב לעומק בשיקולים, וזה לא טבעי לשאול תגיד יש פה כוחותינו או לא. אני לא יודע. אם תשאלו את דעתי, אני חושב שזה מאוד לא מוסרי, והליך שאסור לקיים אותו. נראה לי שלהרוג במתכוון חיילים ישראלים או אזרחים ישראלים זה לא מוסרי.

איל בן ראובן: הבעיה הייתה בפקודת חניבעל בזמנו בעיקר שלא הבינו אותה.

העד: ברור שהשורשים שלה מאוד ברורים, שאומרים שאנחנו לא רוצים חטופים. אלה

השורשים שלה.

שלמה אהרונישקי: אני רוצה לחזור אחורה לבניין הכוח. שמענו פה שבדיונים במל"ל ובקבינט שדיברו

על הדברים האלה בעצם דיברו על זה נטו, ולא הציגו את הדבר הבסיסי מה זה עושה לתכלית האסטרטגית, אפילו ברמה שכתוצאה מזה צה"ל יוכל להילחם רק

בזירה אחת ולהגן בזירה שנייה. מה אתה יכול להעשיר אותנו בעניין?

העד: אם אני זוכר נכון, ושוב, בסוף יש ניירות שאפשר לבדוק אותם, לא התכלית האסטרטגית אבל בניין הכוח נועד לאפשר לצה"ל להגן בשתי זירות ולתקוף בזירה אחת. לשם כוון בניין הכוח, והניתוחים שעשינו בזמנו הראו שהגודל של הצבא כמו שבנינו אותו אז ידע לתת מענה למשימה הזאת. כלומר, להגן בשתי זירות, אני חושב שאם נבדוק לעומק את סד"כ צה"ל ב-6.10, הוא היה יכול לתת לזה מענה בקלות. לא הייתה בעיה של סד"כ. לא הייתה בעיה להגן באפקטיביות על הגדר בעזה עם הסד"כ הקיים, ולהגן בצפון גם באותה מידה. לכן הסד"כ נבנה, להערכתי לא הייתה בעיה בבניין הכוח שהובילה לאירועי 7.10, הייתה בעיה אמיתית בהפעלתו.

איל בן ראובן: תרחיש הייחוס שאתה הכרת, אתה זוכר למה הוא כוון? כמה ימי לחימה?
העד: לדעתי במקסימום 21 יום. תמיד. לא היה יותר מזה. וזה נשען על תפיסת הביטחון של ישראל, שתמיד רצתה מלחמות קצרות. אני חושב שכל זה מובן מאליו משלל סיבות שאפשר לפרט אותן, אבל לא חייבים. גם התרחיש הזה היה די מאתגר, מבחינה תקציבית אני מתכוון. מה שתמיד עמד בין היכולת לממש את תרחיש הייחוס לתרחיש הייחוס בפועל תמיד היה תקציב, לא היכולת של האנשים או היכולת לגייס את משאבי המשק.

יהודית גריסרו: הערה לגבי הקושי בהפעלת הכוח, אני חייבת להודות שככה גם אני מתרשמת, וזו לא שאלה של משאבים ובניין הכוח. אבל דווקא מנקודת המבט של גם רח"ט תכנון, גם ראש אג"ת, גם כמי שהיה שותף בתחילתה של גיבוש תכנית גדעון, על התרבות הארגונית בצה"ל. אנחנו שמענו פה לא מעט עדויות על תרבות, אגב לא דיברו על מחסור במשאבים, אבל דיברו על תרבות של אי אמירת אמת, משמעת רופפת. זה במילים עדינות. תחקירים שהם לא תחקירים. אני שואלת את עצמי,

כשהתחילה תכנית גדעון אמרת שאחד הדגשים שהיו בה זה כשירות ואימונים. כי

כבר אז היה על זה חשד שדברים לא עובדים?

ורדה אלשיך: אני רוצה להקשות עליך ולהוסיף לך משהו, אז אולי תעגן את זה. אתה אמרת

בהתחלה שהיה מספיק סד"כ, שלא הייתה בעיה של סד"כ. בחג לא היו כוחות

במקום. אז 7.10 היה יכול להימנע אם לא היו-

יהודית גריסרו: ורדה, ברשותך אני אגיד. כשאנחנו מדברים על בניין הכוח, אנחנו מדברים על

כמה כוחות צריך שיהיו. בהפעלת הכוח יכול להיות שהיה צריך להיות איקס והיה

פחות מזה. אני חושבת שצריך על המושגים האלה-

ורדה אלשיך: אני רוצה לסיים את מה ששאלתי. אתה אומר שב-7.10, אז אני שואלת אם

ה-7.10 לא היה יכול להימנע אם לא היו משחררים חיילים הביתה לחג, זה בעצם

בשורה התחתונה? כי היו חיילים שהיו בחווארה.

העד: יש פה שתי שאלות שונות. אני אתחיל ברשותך משאלתה של יהודית. הראשון

הוא על פרש גדעון. תפיסת העולם שלי כראש אג"ת הייתה שעדיף שיהיה מה

שיש יהיה פחות, אבל יהיה חזק ומוכן וכשיר למשימתו. מה זאת אומרת?

כשהאילוץ המרכזי הוא תקציב. זה פשוט לחלוטין. או שאתה משקיע הרבה מאוד

תחזוקה, ואז יש לך פחות סד"כ להשקיע בו, או שיש לך הרבה סד"כ ואתה

משקיע פחות בתחזוקה והכלים פחות שמישים. תפיסת העולם שלי כראש אג"ת,

ואמרתי אותה בכל מקום שיכולתי, גם כרח"ט תכנון, גם ב-2012 וגם אחר כך

ב-2015-2016, שמה שיש לא יכול לסבול יותר מהרעבה עצמית. אם יש איקס

טנקים שמתאמנים חצי ממה שצריך, עדיף שיהיה חצי איקס טנקים, אבל

שיתאמנו מלא. זו הייתה תפיסת העולם שלי. כתוצאה מזה לא הייתה ברירה אלא

להקטין את הצבא, כי תקציב הביטחון מאוד כיווץ אותנו, ושם מגבלות מאוד

ברורות, וכתוצאה מזה לשמחתי איזנקוט שהיה רמטכ"ל החליט להקטין את כוח האדם בצבא, שהוא אחד הגורמים הכי יקרים בצבא, בוודאי בקבע. זאת הייתה תפיסת העולם, ולכן אני אומר בצורה מאוד ברורה, אני אמרתי וכך בנינו את התר"שים, ובסוף הרמטכ"ל החליט שבגלל סוגיית התקציב עדיף שמה שיהיה יהיה חזק מאוד. כשאין לך כסף לתקן את החלון, התרבות הארגונית מרגישה את זה מיד.

כשאין כסף להסיע את הטנק ולוקחים אותו לעמדה על מובילים.

ורדה אלשיך:

או זה שהצוות מרגיש שהוא לא מיומן כי אין כסף להתאמן, אז התרבות הארגונית שלו מושפעת מיד. אנשים אומרים שתרבות ארגונית לא קשורה למשאבים, לפי דעתי היא קשורה מאוד. זה לא אומר שאם יש מספיק כסף התרבות הארגונית טובה, זה לא אותו דבר. אבל קשה מאוד לפתח תרבות נכונה שקשורה באימונים, בתזונה, בבריאות, כל הדברים שעליהם בריק כמבקר המערכת כתב הרבה מאוד פעמים, קשור מאוד למשאבים. תפיסת העולם שלי אמרה שחייבים שמה שיש יהיה חזק וכשיר, ואם זה אומר להקטין את הסד"כ, אז להקטין את הסד"כ.

העד:

תפיסת העולם שלך השתרשה בצה"ל?

שלמה אהרונישק:

בשני התר"שים שהיו בתקופתי באג"ת אני חושב שכן. צה"ל קטן לאורך השנים, גם כי כלי הלחימה נעשים יותר יקרים לאורך השנים, וגם מדינת ישראל כנראה הרגישה פחות אימון. בעשורים האחרונים הסד"כ של חיל האוויר ירד מאוד, המטוסים הרבה יותר יקרים, ואותו דבר טנקים. מרכבה סימן 4 היום היא טנק שהוא עשרות מונים יותר אפקטיבי מבצעית מכל טנק שהיה לפניו. ולכן צה"ל קטן בסד"כ, אבל לדעתי ביכולת המבצעית הוא רק גדל. עכשיו לשאלה של ורדה. העובדה שהיו מעט מאוד לוחמים על הגדר ולא היה כוח אווירי לא נובעת מזה

העד:

שלא היו מספיק לוחמים בצה"ל או מספיק מטוסים לחיל האוויר. חד משמעית לא. אם הייתה הערכת המצב אומרת שצריך להביא חמישה גדודים או שתי חטיבות או שבע חטיבות שיהיו על הגדר, אפשר היה לעשות את זה. באותה מידה הכוח האווירי, אם מישהו היה אומר לחיל האוויר, לא בשביל להוריד את האחריות ממפקד החיל האוויר, אבל בכתב האמנה של חיל האוויר הוא לא אחראי על המודיעין של מה קורה ברצועת עזה. אם מישהו היה אומר שבת 7.10 הוא יום רגיש, תדאג שיהיו, אז היו גם כלי טיס לא מאוישים וגם מסוקים באוויר, וגם מסוקי סער בכוננות עם כוחות להטסה מהירה ומלא דברים שחיל האוויר יודע לעשות עם הסד"כ הקיים. העובדה שכל זה לא קרה לא קשורה לסד"כ צה"ל, אלא רק לדרך שבה הפעילו אותו ב-7.10-6.

יהודית גריסרו: כמי שבוודאי נכח והיה מעורה בדיונים של תפיסת האיום מעזה, היו פה כאלה שאמרו שזה הוגדר כנפיץ אבל לא באמת מאיים. היו לא מעט שאמרו שלא באמת האמינו שיש שם איום, ואז זה הקרין על הרבה מאוד דברים. גם בראייה רטרוספקטיבית, מה אתה חושב על זה? במיוחד כשאנחנו עדים בשבועות האחרונים להפך הגמור שמתרחש בצפון.

העד: אז ככה, הדיונים האחרונים שבהם לקחתי חלק פעיל היו לפני תשע שנים. עד קיץ 2015. מאז אני לא לוקח חלק בדיונים, לא מבצעיים ולא מודיעיניים, של צה"ל. לכן תחשבו כמה המידע שיש לי רלוונטי, ובמגבלות הזיכרון של אדם בשנות השישים שלו. ככל שזה רלוונטי לוועדה, חמאס בהחלט נתפס כאיום הפחות חמור מהאיומים שמאיימים על מדינת ישראל, באופן ברור פחות מחיזבאללה בצפון ופחות מאיראן, ממש אין פה דיון. על החות"ים אני בכלל לא זוכר שדיברנו. על המיליציות העיראקיות בוודאי, ועל הכוחות בסוריה בוודאי. החמאס נתפס כחלש

מביניהם. אני חושב שלא נכון לשפוט את זה אחרי אירועי 7.10, משום שאם צה"ל היה נערך נכון לא היינו יושבים פה בוועדת החקירה הזאת. כי באמת תראו מה היה האיום הצבאי. האיום הצבאי היה אמל"ח חי"ר תקני שהתפתח בשנים האחרונות שנישא על גבי חיילים וטנדרים, מצנחי רחיפה. זה היה האיום שנשקף מחמאס. צה"ל היה יכול לסכל אותו בקלות אם רק היה מפעיל את הכוח.

אז של מי הייתה התקלה? איומים היו מכל מיני סוגים בחודשים ובימים שקדמו ל-7.10, וראו את האימונים על הגדר, ראו כל מיני דברים. של מי הייתה התקלה? מפני שהמצב על הגדר, בסופו של יום, בשורה התחתונה היה בכאוס מוחלט בימים שלפני. מי מקבל את ההחלטה להעביר חיילים ממקום למקום?

ורדה אלשיך:

זה מאוד פשוט. הצבא מקבל את ההחלטה להעביר חיילים, הוא לא צריך אף אחד בשביל זה. הוא יודע להחליט לבד אם לעבות את הכוח. כשאת שואלת בעצם מי אשם, בתפיסת העולם של מדינת ישראל, חמאס קיבל מקום של כבוד כדי לבדל אותו מהרשות הפלסטינית, להבטיח שלא תהיה אף פעם מדינה פלסטינית. זו הייתה תפיסת העולם של ממשלות נתניהו, והיא בעצם, בצער רב, חלחלה לתוך הצבא. הצבא אמר אוקיי, אם זה מה שהמדינאים מבקשים מאיתנו, כולם ידעו שחמאס ניזון מכסף שמועבר מקטאר בשיתוף פעולה מלא של ממשלת ישראל, אז מה שחלחל לצבא, בצער ולא בצדק, אני רק מנסה להסביר מה קרה פה, תפיסת עולם שאמרה בסדר, אם חמאס הוא נכס, אז כנראה שלא צריך להיערך אליו בצורה הכי דרמטית שאפשר. אני מגלגל בראשי מה היה יכול לגרום לצבא להתנהג כך. משום שלפי מה שאנחנו שומעים ויודעים, המידע המבצעי היה קיים. התכנית הייתה מוכרת, כולל בדרג מקבלי ההחלטות ברמה המדינית והצבאית. התכנית הייתה ידועה, ואני חושב שאף אחד לא האמין שיממשו אותה. אני לא

העד:

רוצה להיכנס לתחקיר מודיעיני, זה נראה לי פשוט לא נכון. מפקד הצבא אמר, הרמטכ"ל אמר מי אחראי לפני שנה כמעט לומר את זה. אני חושב שזה יהיה מאוד פשטני לשאול טוב, הצבא היה יכול לשים חיילים על הגדר, מה קשור דרג מדיני? טכנית זה לגמרי נכון. ראש אגף המבצעים לא צריך אישור של אף אחד להוריד שלושה גדודים לעזה, הוא מעדכן את הרמטכ"ל ואומר לו החלטתי כי זו הערכת המודיעין שלו. בטח לא צריך אישור של שר ביטחון או של ראש ממשלה. עם זאת, אני לא רוצה להשאיר את הדיון ברמה הפשטנית הזאת. כי כשהדרג המדיני קובע מדיניות, היא מחלחלת לכל מקום. זו מדיניות שאי אפשר להתעלם ממנה. המדיניות הייתה שחמאס הוא נכס עבור מדינת ישראל. עדיין זה לא מוריד שום דבר מאחריותו של הצבא, גם פה לא צריך להתבלבל. זה מה שקרה. הדבר שאותו קשה לי להסביר זו ההתעלמות הברורה מכל המידע והמודיעין שהיה, של קציני המודיעין ושל מפקדי הצבא בדרך. באמת אנחנו היום מבינים שהמידע היה. שאלו אותי איך יודעים על כל צעד של חיזבאללה בצפון ולא ידענו על חמאס בדרום, אבל ידענו. ידענו ועשינו מה שעשינו.

שלמה אהרונישקי: יש לי עוד שאלה. האיזונים בצה"ל בין הגופים השונים, חיל היבשה, חיל האוויר, חיל הים, אומרים בין היתר שהרמטכ"ל דני חלוץ מינף את זה לגמרי, וכאילו טען שאת המלחמה אפשר לנצח רק עם חיל אוויר. אני אומר טענה, אני לא מביע עמדה. מה דעתך בעניין? כי לאורך שנים עשה רושם שצבא היבשה קיבל הרבה פחות.

העד: אני חושב שזו טעות להשוות בין הזרועות, משום שלמשל מטוס עולה פי עשרה מטנק, אז מה זה אומר? רובה M16 עולה הרבה פחות מפצת J(?)? אני חושב שהשוואה לא רלוונטית. אבל השאלה הרלוונטית היא האם צבא היבשה, זרוע

האוויר זרוע הים כל אחת בפני עצמה מקבלת מה שהיא צריכה כדי להיות אפקטיבית במלחמה של צה"ל, ופחות באיזון. יש הרבה יותר טנקים ממסק"רים, מה זה אומר, שזרוע היבשה מקבלת יותר משאבים מחיל האוויר? לא. אבל לא זאת השאלה. אני חושב שלאורך השנים לא היו מספיק משאבים, ולכן אמרתי קודם את תפיסת העולם שלי, וכעסו עליי מאוד בזרוע היבשה ואמרו בדיוק את מה שאתה כאילו רמזת, מה פתאום ראש אג"ת או רח"ט תכנון מחיל האוויר, ומיד הוא אומר טוב צריך יותר לחיל האוויר ופחות ליבשה. בזה ניסיתי להילחם. תפיסת העולם לא נבעה מהרגשה שיש פה חוסר איזון, אלא מהרגשה שמה שיש לא מספיק. לכן אמרתי אם זה מה שאפשר לתת לזרוע היבשה, אז צריך היקף יותר נמוך עם עוצמה יותר גבוהה.

אתה כראש אג"ת, שהיית תחת גבי אשכנזי-

איל בן ראובן:

לא, הייתי רח"ט תכנון תחת גבי.

העד:

היית במקומות בהם התקבלו החלטות על בניין הכוח. הייתה תחושה בלבנון השנייה, במלחמה עצמה, שלא כל כך סומכים על היבשה ולכן לא נותנים לו לפעול, ואז כשנותנים לו את 24 השעות האחרונות לעשות איזה משהו. בקיצור, צבא היבשה יצא נכה במלחמה הזאת ברמת ההפעלה. אני חושב שאם היו מפעילים אותו אחרת, הוא גם היה פועל אחרת. היו לא מעט כשלים שם. ואז בא גדי אשכנזי, ואני זוכר אותו עושה מהפך ואומר עכשיו תפסיקו לבלבל את המוח עם אימונים, כשירות, טנקים, כל מה שצריך, ומתחילים להתאמן. אבל אז הזמן חולף וגבי הולך, ובא רמטכ"ל אחר. השאלה אם את חשבת שבאמת צבא היבשה הוא הנפגע העיקרי לאורך זמן מהגלים האלה. כי חיל האוויר תמיד אצל כל רמטכ"ל, ובצדק גם, היה בעדיפות עליונה. למה? בגלל מה שאמרנו קודם - הוא

איל בן ראובן:

גם הראשון וגם האחרון. היכולת האסטרטגית שלו להגיע לכל מקום בזמן ובזה, וראינו גם עכשיו את התוצרים של הדבר הזה. היבשה זכתה להרבה מאוד מכות, של אחד שבא ואומר יאללה קדימה, אם אתה רוצה אחרי יום כיפור קונים אלפי נגמ"שים שעד היום לא יודעים איך להיפטר מהם, כי מלחמת יום כיפור עושה מכה נוראית לשריון וליבשה. דווקא מהזווית שלך כאיש בונה כוח, שנים רבות היית בנושא.

התשובה הפשוטה שלי היא כן. אני מרגיש שכוחות היבשה הם הראשונים להיפגע. ממש כך. ואני חושב שחלק זה נובע מהכמות הגדולה- ביבשה כל דבר הוא הרבה. יש הרבה חיילים, הרבה רובים, הרבה טנקים, הרבה ג"פים והרבה נגמ"שים. אני חושב שהראשונים להיפגע היו כוחות היבשה, וזה על רקע תקציבי, ועוד רקע אחד שחשוב לי לציין אותו, והוא הצורך שתמיד חיוני בפיתוח אמצעי לחימה חדשים. השאלה האם אני משקיע היום במשהו שאולי יצליח בעוד עשר שנים או שאני משקיע היום בעוד שעות מנוע לטנק. האם אני משקיע בטיל עתידי, סתם לדוגמה, מערכות טילי חץ 3 לקח עשר שנים לפתח, וזו השקעה עצומה בהתחלה. האם זה נכון, או נכון לקנות עוד כלי טיס לא מאוישים, או לאמן יותר טוב את אלה שיש. זו תמיד השאלה על השולחן. ופה, ושוב זו תפיסת העולם שלי, אני חושב שבזרוע היבשה בכמה מקרים השקענו יותר מדי בפיתוח דברים, אני לא רוצה להגיד איזוטריים כי הם לא, וזה בא הרבה מאוד פעמים על חשבון אימונים ויכולת לשמור את הכוח בכשירות. ומה שענו לי אנשים שביקרו את התפיסה הזאת, אמרו אולי אתה צודק, אבל תביא משאבים מחיל האוויר, למה אתה מביא את המשאבים מחיל היבשה? פה תמיד יש את הוויכוחים בשאלה איפה האיזון בין הזרועות.

העד:

איל בן ראובן: ישב פה מ"פ שהיה במלחמה, והוא סיפר לי שאת הטנקים שלו כל בוקר היו לוקחים לעמדות על גבי מובילים.

העד: כן אין כסף לשעות מנוע.

איל בן ראובן: ומציבים אותם בעמדות, כאשר בעמדות הם לא מניעים כי אין שעות מנוע, הם עומדים שם. זה אפילו קשור לדיון הראשוני שהתחלנו בו בנושא של תרבות ארגונית, כי הדבר הזה מייצר כשל קשה ביותר, ברמה של כשירות. כשירות לא טובה, כמו שאמרת בדיוק, מובילה לתרבות רעה, ואז המ"פ צריך להחליט בין מה הוא עושה, האם יוזמה למבצע או שמירה.

העד: אני לגמרי מסכים. עוד נקודה שאני רוצה להעלות כתייה, טייס לא משנה אם הוא טייס קרב או מסוק, הוא באופן ממוצע פעם בשבוע במילואים טס. איש צוות אוויר שעובד עשר שנים במינימום מיום הגיוס עד יום השחרור, שבהן הוא מתאמן כמעט כל יום. טסים כמעט כל יום. ולכן היכולת למצות את המיטב מכלי הלחימה שלך הרבה יותר גבוהה, כי אתה כל הזמן שם. אתה מפעיל את המערכת כל הזמן, גם כשאתה במילואים אתה כל שבוע טס וחלק מזה טיסות מבצעיות. לעומת זאת, לוחם שריון בחטיבה 7 שלוש שנים חייל סדיר, כשמתוכן רק חלק קטן בתוך הטנק ומפעיל אותו, ובמילואים הוא יהיה בתוך הטנק אולי פעם בשנה. לכן היכולת למצות את המיטב מכלי לחימה כמו מרכבה סימן 4, שהוא באמת כלי לחימה שאין כדוגמתו ביכולת מבצעית וטכנולוגית, בסופו של דבר אמרו לי אנשים שזה עולם התוכן שלהם, מת"קים, לוחמים, אנחנו באים למילואים וצוות מילואים מפיק אולי שלושים אחוז מהיכולת המבצעית של הכלי. ואז אתה שואל את עצמך, שאלה שאולי נשמעת מתחכמת, למה אתה מפתח יכולות שבמלחמה ינוצלו מהן כל כך מעט? כשאתה יודע שאיש צוות בטנק עושה מילואים פעם ב, והשירות

הסדיר שלו בסך הכול 3 שנים. לעומת זאת אתה יודע שמי שטס ההכשרה הבסיסית שלו חמש שנים עד שהוא הופך להיות לוחם מבצעי, זה זמן שבו אותו לוחם שהתגייס לגולני כבר שנתיים מילואימניק, ואחר כך הוא יהיה עוד עשר שנים בשירות סדיר, ועוד עשרים שנה במילואים שבהן כל שבוע יראה את כלי הלחימה שלו ויטוס בו. זו שאלה שעל הפרק. מאוד כעסו עליי כששאלתי את השאלה הזאת, כי באמת אתה מפתח את מיטב הטכנולוגיה. מרכבה סימן 4 היא הטנק הטוב בעולם ואין לו מתחרים. מצד שני אין טנקים כבר בכלל. זו שאלה שאני מצאתי אותה מעניינת, בקיצור.

ורדה אלשיך: תודה רבה.

העד: מקווה שתרמתי במשהו.

שלמה אהרונישקי: אז היה לך מה להגיד.

העד: השאלה כמה מזה רלוונטי.

יהודית גריסרו: מאוד, מאוד. תודה.

העד יוצא מן האולם.

נכנס העד אלוף בדימוס עמוס מלכא, ראש אמ"ן לשעבר.

ורדה אלשיך: אנחנו באמת שמחים באת. אני חושבת שעם הניסיון שלך ועם כמות המידע שיש

לך אתה יכול לעזור לנו למה שאנחנו רוצים לדעת, ולהבין את האסון שקרה לנו.

העד: מאה אחוז. תודה שהזמנתם אותי. קודם כל, כדי להבין את הבסיס שעליו אני יושב

מבחינת הממשקים, אני כיהנתי כראש אמ"ן בן השנים '98 עד סוף 2001,

בממשלת נתניהו הראשונה, את כל התקופה של אהוד ברק בקדנציה הקצרה

שלו, וכמעט שנה עם אריאל שרון כראש ממשלה, ככה שיש לי פרספקטיבה גם

לגבי המכניזם הממשלתי עצמו עם מערכת הביטחון, וגם לגבי איך זה נראה בזווית כזאת או אחרת בכל אחת משלוש הממשלות שתחתן כיהנתי, כולל אגב ארבעה שרי ביטחון. זה התחיל עם איציק מרכזי, אהרנס, אהוד ברק, והסתיים עם פואד בן אליעזר ז"ל.

שלמה אהרונישקי: מאז שפרשת היו לך עוד ממשקים עם הצבא?

העד: כמעט ולא. אני לא מכהן במילואים. מדי פעם אני נקרא או להתייעצויות או לתדרוכים, לעתים רחוקות. אני לא מהמחטטים, אני לא מאלה שלפני ראיון הולך ואוסף מידע בתוך המערכת, כדי לא לשים את עצמי בפני מכשולים ופיתויים כאלה ואחרים. אני אגב למדתי כשיצאתי מתפקיד ראש אמ"ן, אחת ההפתעות הגדולות היו שאחרי חודשים רבים, ואפילו שנים, אתה לא חייב לנבור במסמך חומר גלם כדי להבין סיטואציות גדולות. אני לא מחטט שם יותר, ואני לא תלוי במערכת הביטחון, אני לא עובד מולה, לא הספק שלה, אני לא מתפרנס מזה. אני באמת רוצה להאיר בואכה 2023' בכלל את נושא האג'נדה הביטחונית, או העדרה, על ממשקיה השונים, בעיקר לאור הקריטיות שלה בכל מה שהוביל אותנו לקראת ה-7.10.2023. לדעתי זו תהיה טעות לשים את הפוקוס על הלילה בין ה-6.10 ל-7.10. שם זה רק מתפוצץ. זה תהליך ארוך, ששם הוא מתפוצץ, וההתפוצצות הזאת הייתה קריסת מערכות כוללת - גם המערכת המודיעינית, על לפחות שתיים משלוחותיה המרכזיות, גם המערכת המבצעית בצה"ל, וגם המערכת המדינית-פוליטית באשר היא. אם כל אחד היה מצטיין, זה היה תנאי מספיק בשביל למנוע את המחדל, אז כל שלוש המערכות האלו כשלו. לכן כל מה שאני אומר על הממשקים עם הדרג המדיני לא מפחית את הביקורת שלי על הכשל העצום של המודיעין ושל צה"ל, ואם תרצו אכנס גם לזה. באמרת אגב, את תיק

האחריות של ראש הממשלה ניתן להרכיב גם בלי עדויות, רק מליכוד כל ההתבטאויות שלו בתקשורת, זה כמעט אינסופי. אני רוצה באמת להתחיל בזה שבסביבת ראש הממשלה תולים הרבה על התרעה ספציפית של ה-7.10, אבל אני חושב שזו טעות. אף מדינה שעומדת בפני סיכונים ביטחוניים מהסדר גודל שמדינת ישראל עומדת בפניהם מזה שנים לא יכולה להסתמך רק על התרעה קונקרטיה, וחייבת לנקוט במעטפות ניהול סיכונים נוספות. כדי לסבר את המערכת, להתרעות יש מספר שלבים. יש התרעה כללית, בדרך כלל התרעה על כוונה כללית של גוף מסוים לבצע פעולה מסוימת. יש התרעה אסטרטגית, שאומרת שאנחנו יודעים לשקף מה היריב חושב עלינו, אנחנו יודעים לשקף את זה שהיריב רואה אותנו בצורה כזאת או אחרת, ואנחנו יודעים לבוא ולומר שרמת הסיכון גוברת. זה עדיין לא דומה להתרעה קונקרטיה. יש לאחר מכן התרעה אופרטיבית, אני אתן דוגמה. אני במהלך ספטמבר 2000 נתתי התרעה אופרטיבית כראש אמ"ן לכך שחיזבאללה מתכוון לחטוף חיילים בגבול לבנון, עם דגש לכיוון של הר דב, בואכה רמת הגולן. לא הצלחנו להוציא התרעה קונקרטיה. זאת אומרת, התרעה קונקרטיה זה יום, שעה ומקום. החטיפה הזאת התרחשה ב-7.10.2000. אפילו נסראללה אמר "אפילו ראש המודיעין שלכם, האלוף מילכא, אמר לכם ולא הצלחתם לעצור אותי". לבנות על התרעה קונקרטיה כדבר שעליו בונים תפיסת ביטחון או ניהול סיכונים זו גם טעות וגם הטעיה. עכשיו, במהלך 2023 יש לנו צבר של סימנים מעידים וצבר של אזהרות. אפילו אני הקטן בהתבטאויות כאלה ואחרות בתקשורת, כמעט בכל אולפן, הזהרתי שנתניהו וכל מה שהוא מוביל בהפיכה המשטרית הופך לסכנה ביטחונית. ההפיכה שקרעה את העם אנחנו מכירים. תגובת מתנדבי המילואים אנחנו יודעים את המשמעות שלה.

תגובת מתנדבי המילואים, שחלק קוראים לה סרבנות וחלק הפסקת התנדבות, אני מעדיף את הביטוי השני, ההפסק שלה הוגבר על ידי שרשרת של תקיפה של הסרבנים על ידי בכירים בממשלת ישראל, כולל ראש הממשלה, מה שנתן איזשהו אפקט מוגבר אפילו לתופעה הזאת של עצירת ההתנדבות, שהיא בהחלט תופעה בדרגה העליונה של מה שבן אדם יכול לעשות תחת התנדבות. היו הצהרות מומחים מכאן ועד אינסוף. אני אקח רק את האמירה של גדי איזנקוט שאמר במספר פעמים במהלך שנת 2023 שלפי מה שמתרחש במדינה ולפי הבנתו הביטחונית מצבה של ישראל הוא המסוכן ביותר מאי פעם, או לפחות מסוכן ביותר מאז 1973. הוא גם נימק את דבריו והעביר את דבריו למקומות המתאימים. אנחנו יכולים לקחת גוף כמו המכון למחקרי ביטחון לאומי, INSS, שלא ידוע כגוף פוליטי עם נטייה כזאת ואחרת. הגוף הזה במרץ 2023, אפילו לפני פיטורי גלנט, הוציא התרעה אסטרטגית. הוציא מסמך התרעה אסטרטגית, אני לא יודע אם יש לכם אותו. אם לא, אז כמובן אפשר לקבל אותו מהם. הכותרת של ההתרעה האסטרטגית הוא "השינויים המשפטיים [...] יפחיתו מיכולתה של ישראל להתמודד עם אויביה, יחבלו ביחסים עם ארה"ב ובכלכלה". הכותרת היא שהמכון למחקרי ביטחון לאומי מזהיר בהתרעה אסטרטגית כזאת ואחרת. אני אחזור לדברים שלי. היו הצהרות של כלכלנים עולמיים וישראלים, מהישראלים מי שבלט זה הנגיד לשעבר פרופ' יעקב פרנקל. ועכשיו, אני אומר ככה - נניח שכל האמירות של ראשי הקואליציה ובכירי הממשלה, ואפילו נתניהו, נגד הסרבנות אמיתיות. נניח שזו סרבנות, ונניח שזה פוגע בביטחון המדינה. אבל זה מצב נתון. באותו רגע תראה את זה כמו ידיעה מודיעינית שהביא לך איזשהו גורם מודיעין, ואומר לך זאת תמונת המצב, עכשיו אתה צריך ללכת ולעשות עם זה משהו, או כי

זה מגביר את הסיכון ואתה צריך לתת מענה לסיכון, או כדי להפחית את הגורם לסיכון. זה סוג של התרעה אסטרטגית. אתה חייב לדון בהשלכות, בסכנות שעלולות להתרחש, ולנקוט את כל הפעולות. לכל אלה כמובן אני מוסיף את מסמכי אמ"ן ושב"כ ואת הצהרת גלנט. אנחנו יודעים שהיו שני מסמכים, שאני קורא להם התרעה אסטרטגית, למרות שהכותרת שלהם "הערכת מודיעין מיוחדת" שניתנו לפני הצהרת גלנט. אני מניח שהצהרתו ב-26-25 מרץ, אינני זוכר, הצהרתו המפורסמת שבעקבותיה כמעט פוטר, נשענה על אותן הערכות, אחת של אמ"ן ואחת של שב"כ, שאמרו בגדול דבר אחד - ההרתעה נשחקה, והדבר השני - יריבי ישראל רואים אותה חלשה מאי פעם, והדבר השלישי - הם שוקדים וחושבים איך הם יכולים לנצל את זה לטובתם. זה שלוש אמירות שאני מוציא מתוך מסמכים, בדרך כלל המודיעין כותב מסמכים ארוכים מאוד, אבל אלה שלוש הכותרות שאני מוציא. שלוש הכותרות האלה בגדול אומרות, ואני אעשה כאן בסוגריים משהו על קונספציה. קודם כל הן מקריסות את הקונספציה, אבל קונספציה היא לא מילה מגונה. זה דבר שקיים בחברות עסקיות, חברות אסטרטגיות וצבאות אחרים, והיא טובה כל עוד יש לך שגרה ולראות שהיא עדיין תקפה, ושום דבר לא גרם לערעורה, ואז הקונספציה היא הנחת יסוד. שלוש האמירות האלה של הערכות המודיעין ואזהרת גלנט שאמר שקיימת סכנה מיידית, מוחשית וברורה לביטחון מדינת ישראל, שר הביטחון שממונה מטעם הממשלה על ביטחון מדינת ישראל - יש בזה קריסת הקונספציה. עכשיו, מה מצופה לעשות עם דבר כזה? אם אני היום ראש הממשלה, ואני מקבל דבר כזה, אני צריך לעשות שני דברים: אחד, דחוף לכנס קבינט, ולקבינט הזה יכול להיות שיהיו לו שתיים-שלוש פגישות רצופות, אחת או שתיים מהן חייבות לעסוק בהבנת

ההערכה המודיעינית. יבואו ראש אמ"ן וראש השב"כ עם כל המומחים ותגידו מה אומר מאחורי האמירה, משום שיש הבדל בין הערכת מודיעין למידע מודיעיני. מידע זה דבר מוצק. תראו לי בבקשה את בסיס המידע שעומד מאחורי ההערכה שלכם. אם בסיס המידע מאוד גבוה, אז החלק של ההערכה נשען חזק מאוד על המידע. אם בסיס המידע מאוד נמוך, אז למעשה זו פרשנות מקצועית שלכם, אבל אני יכול לחשוב אחרת. התהליך הזה של בחינת עומק של לפרק את מה שעומד מאחורי ההערכה, כי ההערכה ואמירת שר הביטחון אינם יכולים להישאר ללא מענה. התהליך הזה לא בוצע. החלק השני שצריך להיות, אחרי החלק המודיעיני, להביא את אלוף פיקוד דרום, אלוף פיקוד צפון ואלוף פיקוד מרכז וראש אמ"ן ולפרוט איך מדינת ישראל ערוכה במידה והתממש הסיכון. איך אמר עמית סג"ל ביום פיטורי גלנט? כולנו מתפללים שלא יתרחש הסיכון, אבל במידה ויתרחש, מישהו בירושלים לא יוכל להגיד "לא ידעתי". אנחנו לא יכולים לבנות על ההתרעה קונקרטיית. מה מצב ההיערכות בקווי המגנה? האם קו ההגנה בכלל בנוי להגנה או לביטחון שוטף? כל הדברים האלה לא בוצעו. לא הייתה אג'נדה ביטחונית בכלל במהלך 2023, והתגובה הייתה ניסיון לפטר את גלנט, או אפילו הייתי אומר לטובת האג'נדה של ההפיכה המשטרית להסתיר מהציבור ומהקבינט את דרגות הסיכון שהוצגו במהלך החודשים ינואר-מרץ '23. זאת אומרת, לא נעשה טיפול בסיכונים וניתוח סיכונים. לגבי שגרת האג'נדה הביטחונית במהלך 2023, אני רוצה לשקף לכם את האג'נדה הביטחונית בשגרה, הרוטינה הביטחונית-מודיעינית שהייתה במהלך הקדנציה שלי. כל יום רביעי, ברזל, שעה 9:00 בבוקר - קבינט. יש מתיחות, אין מתיחות, יש אירוע, אין אירוע, יש איום, אין איום - קבינט, קבוע. רמטכ"ל, ראש אמ"ן, קבינט. אולי אפילו מר אהרונישקי היה

בחלק מהקבינטים האלו בשגרה. 52 שבועות בשנה, יום רביעי 9:00 בבוקר, נוריד 12 שבועות שראש הממשלה לא בארץ מסיבות כאלה ואחרות, 35-40 קבינטים בשנה, שלוש שעות. יש קבינטים שבהם נותנים את הערכת המודיעין השנתית, זה בדרך כלל נפרס על פני שתי ישיבות ארוכות, שבהן כל גוף נותן את הערכת המודיעין השנתית בפני כל חברי הקבינט. הנחת היסוד שכל מי שמונה לקבינט כשיר להיות בו ולשמע את מה שנאמר בו. במהלך 2023, וזה אתם יכולים לבדוק, היו אולי 3-4 ישיבות קבינט, ולא כל אחת מהן כללה תוכן של דיון עמוק בסוגיות הביטחון ובסיכונים של מדינת ישראל.

שלמה אהרונישקי: אחד העדים אמר לנו שחלק גדול מהקבינטים והממשלות זה דומה יותר למסיבת תה מאשר דיון רציני.

העד: לזה רמזתי במשפט האחרון, כשאני אומר עוד אפשר לבדוק גם את התוכן של אותם דיונים. זה אולי עוד פעם, בהערת אגב, מרמז לדפוס שכרגע נמצא תחת ועדת חקירה אחרת, הדפוס של כל הנושא של הצוללות, שראש ממשלה מסוים חושב שהקבינט מפריע לו, הוא רק טקס שצריך לקיים אותו ולעשות וי, והוא חכם מספיק בשביל כולם ולהחליט לאן זה הולך. בשורה התחתונה, התוכן היה תוכן רדוד, בוודאי מול האתגר שבו עמדה ישראל במהלך 2023.

יהודית גריסרו: סליחה שאני קוטעת. ראשית, העדות הזאת על אי קיומן של אותן שגרות של דיונים ושומרות על המערכת דרוכה שמענו הרבה מאוד, ואין ספק שאתה מנסח את זה מצוין. הדבר שאני מתלבטת איתו בשבועיים-שלושה האחרונים זה איך יכול להיות שאל מול הזירה הצפונית היעדר של כל המנגנונים האלה לא נותן את אותותיו לפי מה שאני מסתכלת כאזרחית, ולעומת זאת בזירה הדרומית החידלון הוא עצום. אני מנסה ליישב את הפער הזה.

העד: אני אתייחס לזה, אני רק אשלים רוטינה אחת נוספת, שהיא אחד על אחד ראש אמ"ן עם ראש ממשלה. לא יודע אם דיברו על זה. יש רוטינה שאצל חלק מראשי הממשלה זה היה פעם בשבועיים, אצל השאר פעם בחודש, של אחד על אחד ראש הממשלה עם ראש אמ"ן, כשלכל אורך הפגישה נמצאת קצרנית, ובחלק מסוים נמצא מזכיר צבאי, ובחלק הוא לא נמצא.

יהודית גריסרו: באיזו תדירות?

העד: הממוצע שלה היה בין פעם בחודש לפעם בשבועיים, נגיד פעם בחודש. למה זה חשוב? לא בשביל הכבוד שיש לי אחד על אחד עם ראש הממשלה, אלא מכיוון שבאחד על אחד הזה אתה לא נותן סקירה שאתה נותן בקבינט, אתה נכנס לעומקים, ראש הממשלה מאתגר אותך, הוא שואל אותך ומבקש לדעת מה עומד מאחורי משהו שאתם אומרים בסקירות. זה יכול להיכנס לדברים שאתה לא רוצה להיכנס אליהם בקבינט. יש גם מרכיבי מודיעין שלפעמים נגיד משקפים תהליכים שאתה כראש ממשלה מקיים ואנחנו לא סוקרים אותם בפני הקבינט, נגיד איזה משא ומתן כזה ואחר שעולה במודיעין, אז אתה נותן לראש הממשלה דברים מסוימים כאלה ואחרים. במהלך 2023 ראש אמ"ן הקודם, האלוף חליוה, זומן לפגישה כזאת פעם אחת בלבד בשבוע שבו נכנס ראש הממשלה לתפקידו. זאת אומרת, השגרה הזאת בוטלה. ואני אומר את זה רק כדי לשקף את זה שהאג'נדה של 2023 הייתה לא ביטחונית, כנ"ל אתם יכולים לבדוק כמה פגישות נפגש ראש הממשלה עם ועדת ראשי השירותים, שזה ראש אמ"ן, ראש שב"כ, ראש מוסד.

שלמה אהרונישקי: הור"ש יושב עם ראש הממשלה?

העד: בין פעמיים לשלוש בשנה. לפעמים על פי בקשת הור"ש, ולפעמים על פי בקשת ראש הממשלה. לפחות אחת לשנה צריך לקיים עם ראש הממשלה דיון לאישור

צי"ח ראש הממשלה. זה למעשה הקווים שראש הממשלה מנחה את קהילת המודיעין להכניס לתוך תכניות האיסוף והמחקר שלהם. אני יכול להגיד, לאו דווקא לגנותו של ראש הממשלה הנוכחי, שרוב ראשי הממשלה אמרו "תגבשו אתם את הצי"ח, תציגו לי ואני אאשר". זה היה כך גם עם ברק ושרון, אבל היו מדי פעם פגישות כאלה. לשאלה שלך לגבי הפער הזה, קודם כל הפער הזה אני לא בטוח שהוא באמת היה קיים אם חיזבאללה היה מצטרף ב-7.10 להתקפה. יכול להיות שהיינו רואים שאין פער, אני לא יודע. אבל חלק מהפער הזה אני יכול להסביר בכך שבסדרי העדיפויות של הסיכונים, גם כאשר אמ"ן מוציא את ההתרעות שלו וכד', אז דרגת הסיכון הגבוהה ביותר נתפסה מהכיוון של חיזבאללה, אחר כך איראן ואחר כך חמאס. זה לא אפס ומאה, אבל המיקוד ודרגת הסיכון, מכיוון שההערכת הארסנל, הכוונות והציר האיראני וכל הדברים האלה של חיזבאללה, כוח רדואן והתרגולים בעיקר, נתפסו ככאלה שבדרגת סיכון יותר גבוהה. אני יכול להגיד גם אמירה במי שעושה חקר עמוק מאוד לגבי חלק מהסיבות לכשל המודיעיני ימצא שחלק מהסיבות לכשל המודיעיני נשענות על תחושת עליונות מודיעינית. זה כאילו סתירה, איך עליונות מודיעינית מובילה לכשל מודיעיני. עליונות המודיעין שאנחנו רואים בשבועיים האחרונים בצורה יותר מוחשית, ברמה שהאמריקאים מגדירים אותה כדבר חסר תקדים, היא רמה כזאת שנתנה לחלק מהאנשים בקהילת את המודיעין את התחושה שהם רואים ושומעים הכול, ואם יהיה משהו הוא ייקלט במערכות האלה.

שלמה אהרונישקי: התרגום של זה הוא זלזול, יוהרה?

העד: אני חושב שהיה זלזול ביכולות חמאס, לא ביכולות חיזבאללה. אני חושב שרידדו

מרכיבי איסוף שמתאימים אולי לאיסוף הקלאסי, פחות סייברי, פחות טכנולוגי. אני

חושב שלא היה מספיק ספק, לא עודד הספק, לא היה עידוד של הספק ושל הדעה השונה בצורה כזאת. אחד מהדברים שאותי הטרידו מאוד בדרג המודיעיני שלא היה מישהו שאמר רבותי אני חושב אחרת, אני מרים דגל אדום. היה בדרגים מסוימים, נגיד נגדת ו', שתרגמה את זה מחקרית לשאלת יכולת וכד'. אני חושב שהיה זלזול בכל מה שקשור למרכיבי חומת יריחו, נקרא לזה ככה. אגב, אני חייב להגיד, אתם בטח יודעים את זה, ב-2017 בוועדה לביקורת המדינה ראש הממשלה פעם שנייה איפשהו ביולי-אוגוסט-ספטמבר 23 פעם נוספת, אמר בדיוק את תכנית חומת יריחו, בדיוק אותו דבר - חמאס רצה לעשות ככה, רצה להיכנס, רצה לבוא עם רחפנים, עם טנדרים, עם אופנועים, רצה פה ורצה שם, ואז הוא דיבר, המשתנה היחיד שהיה אז תת קרקעי, ובפועל זה בוצע על קרקעי. עצם ההבנה שתרחיש כזה הוא תרחיש שכבר היה בתכנון של חמאס, כבר עמד לצאת אל הפועל, ונחסם על ידי חסימת המנהרות - האם מישהו במערכת המודיעינית, המבצעית, והמדינית, האם אתה מניח שעצם זה שסתמת את המנהרות הורדת את המוטיבציה או גרמת לתכנית הזאת להיכנס למגרסה או בחזרה לארון? או שמא שהם יעשו דבר אחר? ובפועל, אם אנחנו מתנחים את הכיסוי המודיעיני, אנחנו יכולים להגיע למסקנה שלא בטוח שצריך הרבה תחקירים עבורה, שלמעשה המידע המודיעיני היה יכול להיות בידיים, והיה צריך להיות מנותח אחרת, והיה צריך לתת קצת יותר כבוד למרכיבים הקלאסיים, ובעיקר הייתה כאן תכנית הונאה של החמאס, ולא היה שום צוות שאמר איפכא מסתברא, בקרה כזאת ואחרת, שאומר האם חמאס מתכנן תכנית הונאה. כי אם היו אומרים שחמאס מתכנן תכנית הונאה, יכול להיות שהיו אומרים חמאס כנראה מניח מה היכולות המודיעיניות שלנו, ואז הוא משאיר את אזור הכיסוי הקלאסי המתקדם

שלנו בצד, והולך למקומות אחרים. אני יכול להוסיף לכך את זה שכל הנושא של היומינט, המודיעין ממקורות אנוש, הוחלט כמה שנים לפני כן להוציא את יחידה 504 מרצועת עזה. 504 היא יחידת המודיעין הפוזיטיבי של אמ"ן, זה מודיעין שמדבר על היערכות של כוונות ולא מודיעין סיכולי. השב"כ הוא גוף סיכולי, הוא יקום ויפול על סיכול טרור ועל שמירת חיי ראש הממשלה והשלטון. ודווקא בתקופת היותי ראש אמ"ן ובואכה אינתיפאדה ב-2000, בא אל"י מפקד 504 ואמר לי שהשב"כ עושה תחקורים עם המקורות הסיכוליים שלו ויכול להוציא הרבה יותר חומר ולא נותנים לי. אמרתי לו דרורי יקר, יש מספיק, לך תקים רשת משל עצמך. תקימו רשת משלכם של מודיעין פוזיטיבי. באינתיפאדה של 2000 היה מודיעין אסטרטגי בלתי רגיל, שבלעדיו לא קמו מהשולחן. גם הנושא הזה. אני יכול לומר לשאלתך, יהודית, שהצד המבצעי, קו המגע, גם בדרום וגם בצפון, הוא לא קו מגע שנועד להתמודד עם פלישה. כל בה"ד 1 בשיעור ראשון בהגנה יש הכללים הבסיסיים שההגנה נשענת בקו המגע על כוחות שפרוסים בקו ראשון, רצוי שיהיה מכשול, לאחר מכן יש עומק, יש קו שני, הקו השני נועד כדי לטפל בחדירות שהיו מהקו הראשון, ויש כוח עתודה שיודע להיות מוטל כדי לעצור חדירה או כדי לעשות התקפת נגד. כל קווי המגע של מדינת ישראל, צפון ודרום, לא היו ערוכים להגנה. הם היו ערוכים לביטחון שוטף ולסיכול חדירות של פיגועים, לא למצב של פלישה. מי שבודק את זה, אחרי פלישה אתה יכול להמשיך לנסוע, אם מישהו יעצור אותך אולי, אם לא אתה יכול להגיע לכל מיני מקומות במדינת ישראל. אבל את זה אמור לדעת כל קברניט במדינה, בעיקר כאשר בעדות במהלך 2007 אני חושב של נתניהו, לפני ועדת וינוגרד בהקשר למלחמת לבנון 2006, אמר ראש הממשלה ויש לי את הציטוטים "ראש ממשלת ישראל נבחר כדי להבטיח את

ביטחונה של מדינת ישראל. תפקידו של שר הביטחון ושל מערכת הביטחון הוא תפקיד משני. עליך לוודא שכל הדברים מתבצעים, ועליך גם להיות אקטיבי בבדיקה הזאת, וגם אקטיבי בכל הנושא של קונספציה". זה סטנוגרמה, היא נמצאת באינטרנט ובכל מקום אחר, אני בטוח שגם לכם יש אותה. זה בהקשרים הללו. אני רוצה גם להוסיף שגם אחרי אירוע אזהרות המודיעין וגלנט, ראש הממשלה הופיע בפני תכנית "הפטרוטים" האהובה שלו, ונשאל על ידי ינון מגל תוך הקרנה ברקע את כותרת העיתון שאומרת "מערכת המודיעין מזהירה בפני סכנה גוברת למלחמה", והוא השיב בזיחות "אני חושב שהם מפריזים". זאת אומרת, האם היו מושכים בדש מעילו או לא בליל ה-6.10 יכול להיות שכן ויכול להיות שלא, אבל משכו ומשכו בדש מעילו, אני חושב שגם נתניהו באמירותיו על תפקידו של ראש ממשלה, ובשרטוט שלו של מתארי התקיפה שתוכננו על ידי חיזבאללה, גם הוא משך בדש מעילו בנושא הזה.

יהודית גריסרו: שוב סליחה, אבל אין ספק שהיו שלל אזהרות. למה לדעתך האזהרות האלה לא תורגמו על ידי הצבא להגנה יותר טובה?

העד: כשל מוחלט. כשל מבצעי מוחלט של הצבא. לכן אמרתי בפתיחה שזה שאני מבקר את הדרג המדיני לא מוריד כהוא זה מביקורת על הצבא. אני חושב שדווקא הרמטכ"ל וגורמים אחרים בכירים במטה הכללי שראו את הסיכונים הולכים וגוברים, כולל ראש אמ"ן, ראש שב"כ ואנשיהם שהוציאו את אותם מסמכי התרעה אסטרטגית, אני קראתי לזה באחת ההרצאות באוניברסיטת תל אביב "המתריעים נכשלו בהתרעה". זאת אומרת, אתם נתתם התרעה, מה עשיתם לאחר מכן כשחזרתם הביתה? כוננות מודיעינית, כוננות מבצעית. הרמטכ"ל ללא ספק היה צריך לקחת את ההערכות האלה, ואם הוא מקבל אותן, לבדוק איך הוא נערך

שונה. אני חושב שלכן אמרתי שזו קריסת מערכות כוללת של כל המערכות - המדינית, המודיעינית והמבצעית. אנחנו יודעים בדיוק איפה הייתה האג'נדה של הסד"כים באותה תקופה, איפה היו רוב הסד"כים. אנחנו יודעים שגם בחג יש בדרך כלל עוד רידוד של כוחות, מי נשאר בקו מי לא נשאר בקו. אגב, כל נושא התצפיות מבחינה מבנית, שאלתי בכיר באמ"ן איך המידע שיוצא מהתצפיות מגיע למשפך של המעבד, שבסוף מוציא הערכה מודיעינית - התשובה הייתה לא מגיע. השאלה שלי הייתה למה. התשובה לשאלתי הייתה "התצפיות שייכות לאוגדה, הן בכלל לא חלק מחיל המודיעין, הן חיל האיסוף הקרבי". אגב, קמ"ן אוגדה/קמ"ן פיקוד יש להם סמכות להוציא התרעה אוגדתית, הם לא צריכים אישור מאף אחד. כל מה ששמענו לפני חודש-חודשיים, ספינים שקמ"ן פיקוד דרום התקשר למפקדו וכו', אם אתה חשבת שצריך היה להוציא התרעה, היית צריך להוציא התרעה. אם אתה היית מוציא התרעה, כל המערכת הייתה נדרכת. המטה הכללי היה בודק מי מהו.

שלמה אהרונישקי: אני רוצה להמשיך את ורדה. למה זה קרה? מה, הם אנשים פחות טובים? הקצינים אני מתכוון. המערכות הצבאיות פחות טובות? הם פחות מבינים? מה שהיה אנחנו מבינים, אבל השאלה למה זה קורה.

העד: כאן זו מחשבה בלבד. אני חושב שזה נשען על שני דברים. אחד, אכן אי הבנה לחלוטין, ואפילו חוסר אמון שהחמאס אכן מתכוון ללכת לכיוון של פלישה כזאת. זה אתה יכול להכניס תחת הקונספציה. זה מצד אחד. מצד שני, בעדיפויות הראשונות שלהם לכיוון צפון ואיראן, הם לא ראו לכך סימנים מעידים ומודיעין. זאת אומרת, לא היו סימנים דומים במערך התצפיות של פיקוד צפון לאורך גבול לבנון. לא היה איזשהו מידע מודיעיני תומך של תכנית יריחו בגבול לבנון. זה לא

אומר שלא היה, אבל לא היה סימן מודיעיני כזה. יש איזושהי אינטראקציה בכלל בין בכירי מערכת הביטחון לבין קברניטים בצורה מסוימת שאתה מביע את דעתך, ואתה נותן את פרשנותך המקצועית, ולפעמים אתה מקבל הערכה שונה לחלוטין מלמעלה, וההערכה הזאת לפעמים חוזרת וחוזרת, וכאן נמדד גם חוסנם של לובשי המדים. האם לובש המדים מספיק חסין כדי לבוא ולהגיד אף על פי כן אני טוען ככה וככה. לכן אני חושב שלאורך השנים הקונספציה השתרשה. אפשר יהיה לדון בוועדת חקירה ממלכתית עמוקה איפה תחילתה, מה הזין אותה, כסף תמורת שקט או כל מיני מרכיבים אחרים, או ניסיון להחליש רשות אחת ולהגדיל רשות אחרת. אבל אני חושב שכולם לקו בקונספציה, מראש הממשלה, דרך ראשי מערכת המודיעין, ועד ראשי הצבא. לכן, רמת הערנות והדריכות הייתה נמוכה בכמה דרגות מעבר לנדרש, בוודאי בכמה דרגות מעבר למה שהחומרים הרלוונטיים הצביעו. יש עוד גוף שצריך יהיה לשאול-

יהודית גריסרו: המל"ל?

העד: בדיוק. יש עוד גוף שצריך לשאול מה עשית שם. אני מדבר על-

יהודית גריסרו: בתקופתך היה מל"ל?

העד: בתקופתי היו ניצנים ראשונים של לעשות מל"ל. לקחו בהתחלה אם אינני טועה

את דוד עברי, נתניהו בממשלתו הראשונה. יותר נתנו משקל לפרסונה, ופחות למנגנון ולשרשרת האחריות, להגדרת האחריות והסמכות.

יהודית גריסרו: הרעיון היה לאתגר את הערכת המודיעינית?

העד: לא, עדיין לא. בשלב מסוים בהמשך, לקראת ממשלת שרון בסוף, זה היה יותר

גוף מתאם, אבל לא גוף שקיבל אחריות להערכת המצב הלאומית. זה עדיין לא

היה כזה. בוודאי לא גוף שקיבל אחריות על תכנון. אבל כאשר אני מסתכל על

תפקידי המועצה לביטחון לאומי בעשר השנים האחרונות לפחות, התפקיד חייב את המועצה לביטחון לאומי קודם כל לראות את כל מה שיוצא מקהילת המודיעין, גם ביטחון פנים ומשטרה וגורמים אחרים, לשקלל לתוך זה את מרכיבי הביטחון הלאומי של כלכלה, חברה ויחסי חוץ, כי ביטחון לאומי הוא לא רק ביטחון צבאי, וללכת ולזהות גם חולשות בתוך ההערכות האלה. לדוגמה, הקונצנזוס בהערכות של אמ"ן-שב"כ, אני כרגע לא מדבר על המוסד, למוסד יש תפקיד לפלורליזם בזירה הפלסטינית, אבל המודוס אופרנדי שלו לא מאפשר לו להיות מעורב בזירה, ואני לא רוצה לפרט מדוע. כאשר אתה רואה שיש לאורך זמן אחידות טיפה מפחידה בהערכות של כל גופי המודיעין, זה בדיוק המקום שאתה כמועצה לביטחון לאומי צריך לבוא ולהגיד אני כאן, בואו בבקשה. אני מבקש שיוקם עכשיו איזשהו צוות שינסה לערער את הרוגע שיש לכם לגבי מרכיבים כאלה ואחרים. וזה לא נעשה. דרך אגב, אני לא יודע אם מישהו מאיתנו הגיע אליו שהמל"ל מאז ה-7.10 עושה משהו שעומד בסדר גודל של ניתוח מצבי סיום, הצגת חלופות או כל מיני דברים כאלה. למיטב הערכתי היא הפכה להיות גוף שמשרת את צורכי משרד ראש הממשלה, ולא גוף שמאתגר את משרד ראש הממשלה. אז אני חושב שגם הגוף הזה אסור לו לחמוק מתחת לרדאר.

שלמה אהרונישקי: אני רוצה לשאול, מתוך הנחה שתפיסת ההגנה נכשלה לגמרי, קו ההגנה נפרץ, לא היה עתודות, לא היה עומק - תפיסת ההגנה שואלת את עצמה מתפיסת הביטחון. מה אתה יכול להגיד על תפיסת הביטחון של מדינת ישראל?

העד: שהכותרת "תפיסת הביטחון של מדינת ישראל" תפרנס הרבה מאוד חברות דפוס והרבה מאוד תחקירנים, שכל כמה שנים יעבדו תחת איזה דמות ידועה אחרת בניסיון לגבש תפיסת ביטחון. במדינת ישראל אין תפיסת ביטחון שהיא דירקטיבה.

יש טיוטות כאלה ואחרות, מסמכים כאלה ואחרים, אבל אין תפיסת ביטחון שהיא הדוקטרינה של מדינת ישראל. יש הרבה תורה שבעל פה, ממשלות ישראל הפכו להיות במרוצת השנים לממשלות שבהן תפיסת הביטחון זה תפיסתו של ראש הממשלה, כזה או אחר, שמבין יותר מצוות שעבד על תפיסת הביטחון. לא מכיר שום דיון עמוק מאוד בתפיסת הביטחון והפיכתה לדוקטרינה אסטרטגית לאומית. נכון, אתה אומר מה צריך להיות, אבל זה לא קיים. במובנים מסוימים, אנחנו מנסים לראות למה לא הייתה אגינדה ביטחונית במהלך 2023. אפשר לחבר את זה לשאלה גם למה אין תפיסת ביטחון שהיא דוקטרינה אסטרטגית מחייבת במדינת ישראל.

שלמה אהרונישקי: למה? בגלל עצלנות?

העד: לא, אני חושב שבכלל ראשי ממשלה לא אוהבים חישוקים. ראשי ממשלה רוצים מקסימום חופש פעולה, חופש תמרון, ולא שיציבו להם גבולות גזרה. בדרך זה הם לוקחים את מדיניות החוץ שלהם לפעמים למקומות מאוד מתוחים ולפעמים למקומות מאוד מסוכנים.

שלמה אהרונישקי: הבנתי. יש לי עוד שאלה. נאמר בתקשורת ופה ושם גם שמענו שאמ"ן טעה בזה שהוא עסק יותר בכוונות ופחות ביכולות. האם זה תורה או שזה תרגום של אנשים כרגע בפועל? איך זה עובד?

העד: קודם כל, כשאומרים אמ"ן בהקשרים האלה צריך להגיד אמ"ן-שב"כ, כי שניהם חוקרים בשקיפות את אותו גוף. יש דיסציפלינות כאלה שאומרות שאתה צריך לחקור את הכוונות, ויש דיסציפלינות שאומרות שאתה צריך לחקור את היכולות ואת הכוונות. הדיסציפלינה השנייה, שהיא נכונה יותר, אומרת שכל כוונה נשענת על בסיס יכולת. קודם אתה צריך להבין את היכולת. אם הבנת נכון את היכולת, אז

אחר כך תנסה לאתר ולשים את האצבע על הכוונה. מדוע? כי מול יכולות מסוימות אתה צריך גם לבוא ולהגיד מה תוחלת הנזק במידה ואני מפספס את הכוונה. אם תוחלת הנזק היא תחת ההגדרה "סיכון מחושב", אוקיי בסדר, פספסתי חדירה, אני אצליח לעצור את זה וכד', תשכלל את זה במידה מסוימת. אבל אם תוחלת הנזק נופלת תחת "חישוב מסוכן", כמו 7.10 או אפילו חצי ממנו, אז אתה צריך לשים שלייקעס בדרך אל ההתרעה בצורה כזאת שקודם כל השלייקעס יבטיחו שההיערכות לוקחת בחשבון שלא תהיה התרעה, ודבר שני, אתה צריך בכלל לבנות מודל התרעה. מה זה מודל התרעה? אני לוקח עכשיו את חומת יריחו, נגיד שיש חומת יריחו או כל תכנית אחרת, ועכשיו אני הולך למימוש שלה. איזה דברים הצד השני צריך לעשות כדי שהתכנית הזאת תעבור מהמגירה אל הכוונה אל הביצוע אל הכוח ואל הגדר? יש שרשרת פעולות. מכשירי קשר זה חלק מהן. כינוס מפקדים זה חלק מהן. הכשרת כלי רכב או איסוף כלי רכב זה חלק מהן. כל מיני דברים כאלה ואחרים. אז אתה בונה כמו מין תרשים גג הפוך כזה, שבסוף יש את האירוע, ואתה בונה ארבע-חמש נקודות שאם הן התרחשו, אחת מהן תדליק מנורה כתומה, שתיים-שלוש תדלקנה אולי מנורה אדומה. בהקשר הזה אני מכונן תכנית איסוף אל אותן נקודות קריטיות שהן יהיו הסימנים המעידים להפיכתה של תכנית מגירה לתכנית פעולה. זה עוד אחד מהליקויים של מערכות המודיעין.

יהודית גריסרו: לו אתה היית מופקד על הבראה של כל המחדלים האלה, מהן אבני הדרך שהיית משרטט לך במסע הזה?

העד: את מתכוונת בחלק המודיעיני? אם הייתי אחראי על ההבראה של כולם, גם הדרג המדיני, אז הדיון יהיה פה ארוך, או אולי קצר מאוד. בצד המודיעיני, אני טוען שלא צריך להמציא מחדש את המודיעין. אני חושב שהעקרונות והמתודולוגיה

המודיעינית הבסיסיים הם נכונים, רק שהם לא התקיימו. מודל ההתרעה לא התקיים, דעה שונה לא התקיימה, אינטראקציה של ידיעות מסוימת לא התקיימה וכד'. זה דבר אחד. הדבר השני - ה"סקסיות" במרכאות של המודיעין הטכנולוגי האולטימטיבי, כזה שאנחנו רואים אותו עכשיו בלבנון, אסור לה לבוא על חשבון מודיעין קלאסי יומיניטי, מה שנקרא בשפה המקצועית מודיעין ממקורות גלויים שהזנח לאחרונה, ומרכיבים מסוימים. תיאורטית, יש מחלקת בקרה באמ"ן. אני מניח שיש כזה גם גוף בשב"כ. הייתי לוקח את הגוף הזה והופך אותו לגוף חזק. אפילו חטיבת בקרה, שמבקרת גם את הארגון, גם את שב"כ, גם את מוסד, עם יכולות לבוא ולקחת את כל הנקודות הרגישות ולעשות עליהן גם איפכא מסתברא וגם בקרה. זה שונה אחד מהשני. בקרה זה לבוא לראות שההערכה המודיעינית ניתנה על בסיס מספיק מידע ועל בסיס העקרונות של המתודולוגיה המודיעינית. והאיפכא מסתברא זה לבוא ולתת דעה אחרת. אני אתן דוגמה. בשנת 2000 לקראת הנסיגה מלבנון-

עד כדי אפילו להוציא אותם מהצבא?

יהודית גריסרו:

כן, מיד אגיע לזה. בשנת 2000 לקראת הנסיגה מלבנון הגיעה קצינה בחטיבת המחקר, אם אני זוכר שמה היה ליאת, סרן או רס"ן, ואמרה "אני חושבת שזה שווה הערכה של חטיבת המחקר". ראש חטיבת המחקר היה גלעד, הקצינה הזאת קיבלה עוד שניים-שלושה עוזרים, ונתנו לה פרק זמן קצר ואמרו לה לכתוב תכני דיון, ובדיון הזה נביא את כל מי שמעורב בגיבוש ההערכה המודיעינית. ואכן, אחרי שבוע-שבועיים נערך דיון כזה, והשתתפו בו כל אלה שהיו מאחורי התפיסה הקלאסי. אחרי כן נכנסו ועדכנו את הערכת המודיעין הקלאסי. זו תוצאה של

העד:

תרבות בקרה ואיפכא מסתברא. אני לא הייתי נבהל מלהוציא את יחידת הבקרה הזאת מכפיפות ישירה לראשי הארגונים.

יהודית גריסרו: ברשותך, אני רוצה להתעכב על התרבות. במהלך עדויות רבות פה, לרבות של אנשים בצבא, דיברו על תרבות של אי אמירת אמת, שתחקיר זה לא תחקיר, מצגות זה הרבה הצגה ופחות ניסיון ללמוד, הרבה האדרה עצמית ופחות עמידה על הליקויים והתיקונים. אני באמת שואלת את עצמי עד כמה הדבר הזה קיים בצורה משמעותית בצבא. זה קיים איפה ששמענו בוודאות.

העד: כן. כפי שאת יודעת טוב, אני 23 שנה בחוץ, אז אני לא יודע להגיד מידיעה עד כמה זה קיים. אני מקווה שזה קיים כמה שפחות. אבל אני יכול להגיד שתרבות התחקיר לפחות היא קיימת בצה"ל ובגופי הביטחון, היא לחלוטין לא קיימת בדרג המדיני. בדרג המדיני לא צריך מצגות, יש הצגות. כל מיני מסרים כאלה ואחרים ואמירות כאלה ואחרות שיוצאות, שגם הן רחוקות מרחק אדיר מהמציאות. אני חושב שצריך להילחם בתופעה של תחקירים לא עמוקים, אם הם קיימים. צריך לקדש את התחקיר. אגב, אם אנחנו מנסים לראות למה בחיל האוויר התחקיר כזה קדוש - בגלל מחיר הטעות. מחיר הטעות בחיל האוויר זה הפצצת כוחותינו, מטוס טייס וכד', ולכן החיל היבשתי שנחשב הכי ממושמע היה השריון שממנו אני מגיע, שגם שם מחיר הטעות היה גבוה. מחיר הטעות בתוספת תרבות מפתחים תרבות תחקיר הרבה יותר טובה. אבל אני לא יכול לתת עדות על מה שקיים היום בצבא בנושא של עומק ואמינות התחקירים. אני יודע לפחות שהרמטכ"ל, אלוף פיקוד צפון, ראש אמ"ן הנוכחי וכד' באים ממקומות שבהם התחקיר הוא אפילו ברמה גבוהה יותר מאלה שציינתי, ככה שאני לא מניח שמישהו בצמרת הצבא ניסה לעצב איזושהי מציאות של תחקירי פייק.

שלמה אהרונישקי: אבל שמענו גם עדויות, גם של קצינים לוחמים, שיש פער גדול מדי בין רמת השטח לרמת הפיקוד למעלה. זאת אומרת, זה לא מתחבר.

העד: מה זה פער?

שלמה אהרונישקי: פער שמה שיודעים למטה לא מגיע או לא יודעים למעלה, וסדרי העדיפויות של למעלה לא מתורגמים למטה, ונוצר איזה פער עצום כזה.

העד: תראה, התשובה היא מורכבת. קודם כל, בכל ארגון גדול יש איזשהו פער כזה. דבר שני, אני מניח שמגיע לכאן להעיד בעילום שם זה לא אלה שחושבים שזה בסדר. תמיד צריך לקחת פקטור שלצד אלה שבאים ואומרים על משהו שהוא לא בסדר, יש בערך את אותו מספר אנשים שיכולים להציג את הצד החיובי, ולכן צריך להיזהר מיצירת תמונה שנשענת רק על כיוון אחד. בכל ארגון גדול-

שלמה אהרונישקי: עמוס, כמובן אני מקבל את מה שאתה אומר, אבל אני אומר בתור אזרח רגיל, אני קורא דברים, אני שומע שבתוך הצבא יש לא מעט התמרמרות על מה שעושה הרמטכ"ל או המטה הכללי בדברים כאלה. יש לי תחושה שזה כן נשען על אדנים קצת יותר אמיתיים.

העד: אני קורא מאחורי ראשכם את "ועדת החקירה האזרחית לאסון ה-7.10", מה שאומר שאני לא חושב שהיה נאמר לפני ה-7.10 שאנשים הרגישו ככה, ולפני ששרשרת הפיקוד ומרכיבים רבים היא חלק משרשרת הכישלון. ולכן אני נותן לזה פרשנות מסוימת, שבין השאר זה נובע משם. אבל אנחנו שומעים בכל הארגונים את הביקורת שיש לנו, לחלק מאיתנו, לי, על מה שקורה בדרג המדיני אמרתי יש לי ביקורת, על דברים מסוימים בצבא, על טעויות בהערכת המצב, טעויות בהיערכות וכד'. זה לגיטימי, וצריך לראות איך עושים את הדברים כדי שזה לא יקרה. בוא ניקח מצב שעכשיו נגיד משטרת ישראל הייתה מבצעת כישלון מוחלט,

מה שהיא לא הייתה ב-7.10, ואז שוטרים היו באים ואומרים הצמרת כשלה ולא יכולה להמשיך. הטריגר נובע בין השאר מזה שהצמרת הזאת לא הובילה אותנו נכון, אבל אין לי אינפוט יותר עמוק מזה בשאלה הספציפית הזאת.

יש עוד דברים שלא שאלנו, ומהתבוננות שלך רבתי, לאו דווקא על אמ"ן?

יהודית גריסרו:

הפחד שלי זה שאנחנו נמצאים במצב שבו המערכת הצבאית הביטחונית המודיעינית, אמ"ן, שב"כ וצה"ל על פיקודיו השונים, נמצאים בלחימה ארוכה ביותר בתולדותינו, ואני לוקח אותה כלחימה בעצימות גבוהה. מדינת ישראל איננה בנויה למלחמות ארוכות. תפיסת הביטחון בעל פה של מדינת ישראל מדברת על מלחמות קצרות, על העברת הקרב לשטח היריב, על תמיכה בינלאומית וכל מיני דברים כאלה ואחרים. אפילו אם אנחנו נסתכל עכשיו על הצורך של המדינה לעשות שינוי בהערכות, אתה תוך כדי ריצה מזירה לזירה, קשה לך לעשות את שינויי המערכות האלה. כאשר אני מנתח אסטרטגית את מצבה של מדינת ישראל, אני לא חושב שיש ניתוח אסטרטגי עמוק מאוד מאחורי הנקודה שבה אנחנו נמצאים היום. אני חושב שמבחינה אסטרטגית הלחימה בעזה הייתה צריכה להיות לחימה של חודשיים-שלושה עם המכה הכי חזקה שאפשר, לקדש את הנושא של עסקת החטופים, להעביר חזית לצפון כדי לוודא שאנחנו לא מגיעים למצב שאת מה שעשינו השבוע אפשר היינו צריכים לעשות לפני שנה, ואם לא, היינו צריכים לעשות לפני חצי שנה. אגב, כל בסיס המודיעין ובסיס היכולות שעומדים מאחורי השבועיים האחרונים המוצלחים מאוד בלבנון עמדו לרשות מדינת ישראל ומקבלי ההחלטות כבר זמן רב. צה"ל תכנן, כל שבוע הוא שיפר את התכנון שלו, חיל האוויר ואמ"ן נמצאים בצוותים משותפים על יכולות כאלה ואחרות בהנחה שמדינת ישראל עומדת מאחורי הביפרים ומכשירי

העד:

הקשר, אז היכולות הללו גם נמצאות הרבה מאוד זמן. ככה שהתמונה האסטרטגית לא מובילה כרגע את האירוע שבו אנחנו נמצאים. הייתי אומר אפילו של הגברת הסיכון. המעטפת הבינלאומית שבשבועות הראשונים הייתה איתנו הסתובבה נגדנו. הימשכות המלחמה גורמת לטעויות. ההבנה שחלק ממנופי הלחץ על החמאס צריכים להיות דרך שלילת שליטתו בחיים ברצועת עזה מדברים עליה בערך מהשבוע השני והשלישי, אבל כתוצאה מאילוצים פוליטיים לא עושים אותה. כל הנושא של עסקת החטופים, לא יודע מה מעמיד את הרעיון של עסקה בשלבים. שלבים זה עינויים סיניים, אולי מייצר תמונות תקשורת חיוביות של כל כמה ימים שחרור וזה טוב לחלק מסוים מההנהגה. הדבר הכי טוב זה עסקה אחת, ולאחר מכן חמאס יאפשר לנו את היכולת לחזור ולפעול איפה שנצטרך. אם היינו עושים מלחמה קצרה, לא בטוח שהמעגלים החותמים והעיראקים ואחרים היו מגיעים לזירה הזאת. שאלו אותי הבוקר לטובת מי משחקת המציאות החדשה, אמרתי לטובת מי שידע לנצל אותה הכי נכון, וזה מי שיגלה מנהיגות ויסמן נקודת יציאה שבה המציאות הביטחונית של ישראל במצב הכי טוב, ולא תמונה של הריגת החמאסניק או פעיל החיזבאללה האחרון עלי אדמות.

שלמה אהרונישקי: עמוס, תודה רבה. היה מעניין כרגיל.

העד: תודה לכם.

שלמה אהרונישקי: ניתוח מעניין. הלואי וזה יתקדם לכיוון.

יהודית גריסרו: אתה אופטימי?

העד: לטווח הבינוני כן, לטווח הקצר לא. בטווח הבינוני, בסוף יש פה עם של גיבורים,

שלא ייתן לעבוד עליו יותר מדי. בטווח הקצר אני מוטרד, כי אני רואה את

האג'נדות שמאחורי ניהול המערכה, אפילו 10.5 שעות טיסה מושינגטון לישראל,

הייתי אומר שהמאמץ העיקרי היה לראות איך לנסח בצורה כזאת את ההודעה לתקשורת כדי שלא יוזכר גלנט ולא יוזכר הרצי הלוי בשמו, ולא יוזכר ראש אמ"ן וראש המוסד, ויהיה בתוכו את המרכיב המרכזי של "אני הנחיתי".

שלמה אהרונישקי: טוב.

יהודית גריסרו: תודה רבה.

העד: תודה רבה, להתראות.

העד יוצא מן האולם.

- הישיבה ננעלה -